

Sygn. akt I USKP 66/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący)

SSN Leszek Bielecki

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania A. A.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.
o rentę uczniowską
w postępowaniu ze skargi o wznowienie postępowania zakończonego
prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 27 sierpnia 2014 r. , sygn. akt III AUa [...],
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 2 grudnia 2021 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 11 czerwca 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z 11 czerwca 2019 r. oddalił apelację wnioskodawcy A. A. od wyroku Sądu Okręgowego w T. z 21 listopada 2013 r., oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu

Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z 17 stycznia 2013 r., odmawiającej mu dalszej renty z tytułu niezdolności pracy powstałej w czasie uczęszczania do szkody (renty uczniowskiej). Wnioskodawca (ur. w 1971 r.) pobierał rentę uczniowską od 1 lutego 1993 r. do 30 listopada 2012 r.

Sąd Okręgowy na podstawie opinii biegłych z zakresu onkologii oraz neurologii i kardiologii ustalił, że wnioskodawca po 30 listopada 2012 r. nie jest całkowicie niezdolny do pracy, w związku z czym nie ma prawa do renty uczniowskiej.

Stanowisko to podtrzymał Sąd Apelacyjny w (...) w wyroku z 27 sierpnia 2014 r., a następnie – po wznowieniu postępowania – Sąd Apelacyjny w (...) w wyroku z 27 stycznia 2016 r. Rozpoznając ponownie sprawę, po wyroku Sądu Najwyższego z 1 czerwca 2017 r., I UK 245/16, Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe, w tym o kolejną opinię biegłego lekarza celem wyjaśnienia czy przy uwzględnieniu warunków pracy wnioskodawcy na jego stanowisku w zakładzie pracy, dokumentacji lekarskiej oraz opinii dotychczasowych biegłych lekarzy, istnieje u ubezpieczonego nadal i nieprzerwanie całkowita niezdolność do pracy.

Wnioskodawca w 2004 r. został zaliczony do osób o znacznym stopniu niepełnosprawności od kwietnia 1991 r. Od 10 marca 2004 r. został zatrudniony i pracuje w L. w L. na stanowisku konstruktora aparatury pomiarowej. Do pracy dojeżdża samochodem. Biegły lekarz sądowy – specjalista z zakresu medycyny pracy A. R. w opinii z 16 sierpnia 2018 r. stwierdził, że utrata kończyny i stan zdrowia nie czynią z wnioskodawcy osoby całkowicie niezdolnej do pracy. Wnioskodawca może pracować zgodnie z poziomem posiadanego wykształcenia (wyższe) na stanowiskach pracy siedzącej, a zatem w normalnych warunkach pracy, jak również wykonywać prace w wyuczonym zawodzie na stanowisku przygotowanym mu przez pracodawcę o cechach stanowiska pracy chronionej. Po zastrzeżeniach wnioskodawcy biegły podtrzymał swoje stanowisko w opinii uzupełniającej. Sąd Apelacyjny opinię biegłego uznał za miarodajną. Biegły, podobnie jak wcześniej biegli z dziedziny onkologii, neurologii, kardiologii, nie znalazł podstaw uzasadniających dalsze uznanie wnioskodawcy za osobę całkowicie niezdolną do pracy po 30 listopada 2012 r., co było warunkiem dalszej

renty uczniowskiej. W świetle materiału sprawy Sąd Apelacyjny nie uwzględnił wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego z zakresu medycyny pracy wraz z biegłym z zakresu bhp. W dotychczasowej opinii nie występowały rozbieżności, niezupełności czy niejasności, opinia potwierdzała wcześniejsze opinie biegłych lekarzy z dziedziny onkologii, neurologii i kardiologii. Wnioskodawca po 30 listopada 2012 r. nie był nadal całkowicie niezdolny do pracy, dlatego nie przysługiwała mu renta uczniowska w myśl art. 180 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS w zw. z art. 63 ustawy z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie:

I. przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie – art. 63 ust. 1 ustawy z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin w zw. z art. 180 ust. 1 pkt 1, art. 195 pkt 5, art. 187, art. 101 pkt 1 oraz w zw. z art. 12-14 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, art. 25 pkt 1 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ z 10 grudnia 1948 r., art. 9 Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z 6 grudnia 1966 r. poprzez ustalenie, iż skarżący nie ma prawa w dalszym ciągu do renty uczniowskiej, gdyż nie jest już całkowicie niezdolny do pracy, gdyż jego stan zdrowia nie uległ poprawie ani nie uległy zmianie żadne inne orzeczniczo istotne okoliczności. W dalszym ciągu posiada zdolność do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej, tj. w warunkach specjalnie dla niego przystosowanych, nie posiada zaś zdolności do wykonywania jakiejkolwiek innej pracy w normalnych warunkach i nie rokuje poprawy, a przekwalifikowanie ze względu na rodzaj niepełnosprawności jest niecelowe. Co winno prowadzić do przyznania renty na stałe;

II. prawa procesowego w stopniu mającym wpływ na rozstrzygnięcie – art. 233 § 1, art. 278 § 1 w zw. z art. 285 § 2 w zw. z art. 217 § 3 w zw. z art. 227 oraz w zw. z art. 232 k.p.c. w zw. z art. 224 oraz art. 412 § 2 k.p.c., poprzez dokonanie oceny faktów sprzecznej z zasadami logicznego rozumowania i przyjęciem, iż skarżący nie jest całkowicie niezdolny do pracy w normalnych warunkach, podczas gdy takiego wniosku nie da się, przy właściwym uwzględnieniu przepisów, wywieść z wewnątrznie sprzecznych opinii, na które się Sąd powołał.

Gdyż przy uwzględnieniu niekwestionowanej okoliczności wykonywania przez skarżącego pracy w warunkach pracy chronionej, z uwagi na obiektywne ograniczenia, niecelowość przekwalifikowania się z uwagi na rodzaj niepełnosprawności oraz obiektywnie stwierdzalnego braku istnienia innej pracy mniej obciążającej niż wykonywana, nawet z uwzględnieniem tej poniżej kwalifikacji, powinno to prowadzić do wniosku o niezachowaniu zdolności do pracy w normalnych warunkach skutkującym uznaniem w świetle właściwych przepisów za całkowicie niezdolnego do pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie uzasadniają jej wniosków.

Negatywna ocena zarzutów procesowej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) wynika z zestawienia kilku przepisów w koniunkcji, gdyż Sąd Najwyższy nie rozpoznaje sprawy tak jak sąd powszechny (jako trzecia zwykła instancja). Granicę ustaleń stanu faktycznego w postępowaniu kasacyjnym stanowi dwuinstancyjne postępowanie przed sądem powszechnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Podkreśla się to, gdyż każdy przepis wskazany w zarzucie podstawy procesowej ma inne znaczenie i rolę w postępowaniu przed sądem powszechnym. Tymczasem z treści zarzutu ma wynikać, iż Sąd Najwyższy powinien zbiorczo ocenić zarzuty naruszenia kilku przepisów i potwierdzić wniosek skarżącego *„o niezachowaniu zdolności do pracy w normalnych warunkach skutkujących uznaniem w świetle właściwych przepisów za całkowicie niezdolnego do pracy”*.

Sąd Najwyższy nie dokonuje samodzielnie ustaleń stanu faktycznego na podstawie zbiorczej oceny przepisów postępowania. Dla porządku należy wskazać, że art. 233 § 1 k.p.c. bezpośrednio dotyczy ustaleń faktycznych i oceny dowodów i dlatego nie może być podstawą zarzutu procesowej podstawy kasacyjnej ze względu na ograniczenie wynikające z art. 398³ § 3 k.p.c. Nie jest jasne na czym miałyby polegać naruszenie art. 278 § 1 w związku z art. 285 § 2 k.p.c. Skarżący nie zarzuca mankamentów merytorycznych lub metodycznych w ostatniej opinii biegłego lekarza A. R., który po zarzutach skarżącego przedstawiał też opinię uzupełniającą. Skarżący nie zarzuca też takich braków w opiniach poprzednich

biegłych. Sprawa wymagała wiadomości specjalnych i Sąd takie uzyskał od biegłych. Niezadowolenie z opinii nie jest przesłanką dalszego prowadzenia dowodu z opinii biegłych. Niezdolność do pracy to sytuacja faktyczna i jej prawna kwalifikacja. Znaczenie ma prawne a nie potoczne rozumienie niezdolności do pracy. Sąd mógł uznać sprawę za wyjaśnioną do rozstrzygnięcia i dlatego nie naruszył art. 217 § 3 k.p.c. Mógł oddalić wniosek o kolejne opinie, skoro zebrany w sprawie materiał mógł uznać za podstawę rozstrzygania sprawy. Ocena ta ma charakter prawny i może jej dokonać wyłącznie sąd a nie biegły (por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 maja 2008 r., I UK 356/07). Nie można stwierdzić również naruszenia art. 227 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. w związku z art. 224 k.p.c. w sytuacji, gdy sprawa była już rozpoznawana kilka razy przez Sąd powszechny, były uwzględniane wnioski dowodowe i Sąd ostatecznie po kolejnej opinii biegłego uznał sprawę za wyjaśnioną do rozstrzygnięcia.

Skarżący nie przedstawia faktu mającego dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie, który wymagałby dodatkowego prowadzenia postępowania dowodowego (art. 227 k.p.c.). Potrzebę dodatkowej opinii od tych samych lub innych biegłych warunkuje sytuacja, gdy Sąd zebrany materiał uznaje za niewystarczający, niejasny lub niemiernodajny. Samo wskazanie takiego faktu nie byłoby wystarczające, gdyż wymagane jest też wykazanie, że naruszenie przepisu mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), czyli na zastosowanie prawa materialnego (o czym niżej). Brak jest tego w podstawie kasacyjnej. Natomiast art. 412 § 2 k.p.c. został w sprawie zastosowany.

Sąd przed zastosowaniem prawa materialnego nie ustalił, iż skarżący może wykonywać pracę tylko w warunkach określonych w przepisach ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Negatywna ocena zarzutów podstawy procesowej skargi przenosi się na ocenę zarzutów podstawy materialnej skargi. Tu również ujęcie w zarzucie podstawy w koniunkcji kilku przepisów nie ma swojego indywidulanego (odrębnego) uzasadnienia. Przykładowo art. 25 pkt 1 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i art. 9 Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych nie stanowią podstawy prawnej do ustalenia renty uczniowskiej lub całkowitej

niezdolności do pracy, jako że zgodnie z art. 67 ust. 2 Konstytucji jest to domena ustawy zwykłej.

Sedno materialnej podstawy kasacyjnej skarżący ujmuje w jej zarzucie, twierdząc, że w dalszym ciągu posiada zdolność do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej, tj. w warunkach specjalnie dla niego przystosowanych, nie posiada zaś zdolności do wykonywania jakiejkolwiek innej pracy w warunkach normalnych i nie rokuje poprawy, a przekwalifikowanie ze względu na rodzaj niepełnosprawności jest niecelowe.

Materialna podstawa kasacyjna nie jest zasadna. W jej ocenie wiążą ustalenia stanu faktycznego, na którym oparto zaskarżony wyrok (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Skarżący jest zdolny do wykonywania określonej pracy, co sam potwierdza wykonując zatrudnienie pracownicze przez wiele lat. Ma wyższe wykształcenie i pracuje na stanowisku konstruktora.

Skarżący nie miał ustalonej renty na stałe. W spornym okresie niezdolność do pracy podlegała zatem samodzielnemu ustaleniu. Orzeczenie o niepełnosprawności nie jest równoznacznie z orzeczeniem o niezdolności do pracy. Niezdolność do pracy ustala się na podstawie ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Stopień niepełnosprawności nie zawęża pola ustaleń i oceny prawnej w odniesieniu do rentowej niezdolności do pracy, gdyż ocena ta może być nawet hipotetyczna, czyli jest uprawniona, gdy ubezpieczony nie podejmuje innego zatrudnienia lub nie chce podjąć zatrudnienia. Analiza może mieć zatem na uwadze nie tylko pracę aktualnie wykonywaną, ale również pracę, którą ubezpieczony może wykonywać na innym stanowisku. Taki zakres oceny dozwolony jest lekarzowi orzecznikowi, biegłemu sądowemu i ostatecznie sądowi (art. 12, 13 i 14 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS).

Utrata kończyny nie zawsze uzasadnia całkowitą niezdolność do pracy na stałe. W tej sprawie ubezpieczony wykonuje pracę od dłuższego czasu. Całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy. Częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Rozróżnienie na całkowitą i częściową niezdolność do pracy potwierdza, że

ubezpieczeniowa ochrona ryzyka niezdolności do pracy nie przysługuje w każdym przypadku gorszej sprawności organizmu.

W sprawie biegły stwierdził, iż skarżący może pracować zgodnie z poziomem posiadanego wykształcenia na stanowiskach pracy siedzącej (praca biurowa, koncepcyjna, organizacyjna, logistyka). Wedle ustaleń skarżący jest inżynierem ochrony środowiska. Biegły nie stwierdził, że zatrudnienie zależy od zachowania warunków określonych w przepisach ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych. Uprawnione jest zatem ustalenie, że skarżący jest zdolny do pracy w normlanych warunkach oraz, że stopień zdolności skarżącego do pracy innej niż obecna praca, zgodnej z posiadanymi kwalifikacjami, nie odpowiada całkowitej niezdolności do pracy, czyli utracie zdolności do wykonywania jakiejkolwiek pracy.

Znaczny albo umiarkowany stopień niepełnosprawności nie wyklucza też zatrudnienia u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej, w przypadku przystosowania przez pracodawcę stanowiska pracy do potrzeb osoby niepełnosprawnej (art. 4 ust. 5 ustawy z 27 sierpnia 1997 r.).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).